

Notat: Manglende efterlevelse af regler om håndtering af kemikalier på arbejdspladsen

Chymeia, Roskilde, 14. september 2016

1.0 Opsummering af notatets vigtigste pointer

Mange fejl

Der er store problemer med efterlevelsen af de regler, Folketinget har vedtaget omkring håndtering af kemikalier på arbejdspladsen.

Alle nyere undersøgelser af sikkerhedsdatabladene, som er den primære kilde til arbejds-sikkerheden for kemikalier, har vist store fejlprocenter. Fejlprocenterne i disse undersøgelser har typisk ligget på 50% og derover.

Det står klart, at den sag, der har været fremme i medierne omkring Siemens, kun er toppen af isbjerget. Den største mængde fejl begås i de mange tusinder af små og mellemstore virksomheder og er reelt en tikkende bombe under arbejdsmiljøet i Danmark.

Store konsekvenser

Konsekvenserne af den manglende regelefterlevelse er mange og alvorlige.

Kræftens Bekæmpelse har vurderet, at 3-7% af alle kræfttilfælde i Danmark skyldtes påvirkninger i arbejdsmiljøet. Omregnet svarer det til ca. 1.500 kræfttilfælde årligt i Danmark. Heraf vurderer Kræftens Bekæmpelse, at hovedparten skyldtes kemikalier.

Arbejdsskadestatistikken viser, at den hyppigst anerkendte arbejdsskade er hudsygdomme. Disse kommer typisk fra omgang med kemikalier.

Enkel løsning

Mens problemet i sig selv er alarmerende, behøver det ikke være svært at løse.

Problemets kerne er nemlig ikke reglerne. I stedet er problemet det faktum, at reglerne omkring farlige kemikalier meget ofte ikke overholdes.

Hvis problemet skal løses, skal der flere redskaber i spil. Nogle af de vigtigste er:

- En enkel og fokuseret oplysningsindsats
- Større og flere stik-prøveundersøgelser
- Bødestraffe for manglende regelefterlevelse

2.0 Problemet

En række sager har sat mediefokus på, at arbejdssikkerheden omkring kemikaliehåndtering ikke fungerer hensigtsmæssigt. Enkeltsagerne fra medierne eksemplificerer en vigtig og desværre udbredt problemstilling, som Chymeia har arbejdet med og adresseret i flere år.

Da Beskæftigelsesudvalget i foråret 2016 drøftede sagen omkring Siemens, blev en række forhold og betragtninger vendt. Herunder bl.a. hvorvidt problemerne bunder i manglende uddannelse samt manglende fokus på problemerne – og på at få systemerne til at virke.

Den vinkel er Chymeia enig i. Reglerne til at sikre korrekt håndtering af farlige kemikalier findes. Der er krav om arbejdspladsbrugsanvisninger for alle farlige kemikalier, som medarbejderne skal have til rådighed i arbejdssituationen. Der skal også laves kemisk APV for de farlige processer, og der skal være udregnede kodenumre på en række produkter. Desuden kommer der løbende ny viden om kemikaliernes farlighed, som skal indarbejdes i virksomhedernes kemikaliestyling.

Efter Chymeias opfattelse er diskussionerne om kronesmiley og enkeltstående fejl i Arbejdstilsynet ikke for alvor væsentlige. I stedet er der behov for at tilrette nogle helt grundlæggende ting. Det vil ikke være vanskeligt, for lovgivningen og hele apparatet findes allerede.

Problemet kerner er således ikke reglerne, men det faktum, at reglerne omkring farlige kemikalier meget ofte ikke overholdes.

Lige nu er det i høj grad et selvregulerende marked, og vurderet på baggrund af den intensive kontakt, Chymeia har til markedet vil en stor mængde virksomheder først tage problemstillingen rigtigt alvorligt, når de oplever et lovgivnings-/kontrolpres fra myndighederne. Ikke nødvendigvis på grund af uvilje, men mere ud fra betragtningen, at "det er jo gået fint indtil nu." Virksomhederne har måske endda haft kontroller, hvor kemikaliesikkerhed ikke var et emne og føler sig derfor i god tro om, at alt er ok.

Lidt skarpt kan man måske sige, at hvis myndighederne ikke tager problemet alvorligt, så gør virksomhederne det ofte heller ikke.

Opsummeret kan man sige, at mens reglerne findes, gør bøderne og konsekvenserne det ikke rigtigt.

Der synes at være muligheder for at skærpe alvoren gennem sanktioner.

3.0 Problemets udbredelse

Seimens-sagen er en rygende pistol, der eksemplificerer et problem. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at dette ikke er et isoleret tilfælde. Det er derimod symptom på et stort problem, hvis udbredelse er veldokumenteret.

Følgende dokumenterer og viser problemets omfang fra forskellige vinkler:

- Kræftens Bekæmpelse (v. Johnny Hansen) har oplyst Chymeia, at flere undersøgelser viser, at mellem 3-7% af kræfttilfældene skyldtes påvirkninger i arbejdsmiljøet. **Omregnet svarer det til ca. 1.500 kræfttilfælde årligt i Danmark.** Heraf vurderede Kræftens Bekæmpelse, at hovedparten skyldtes kemikalier. På den baggrund har Chymeia brugt tallet 1.000 årlige kræfttilfælde i den tidligere dialog med Arbejdstilsynet.
- Arbejdsskadestatistikken viser, at **den hyppigst anerkendte arbejdsskade er hudsygdomme.** Disse vil typisk netop komme fra omgang med kemikalier (se bilag 1).
- Europa Kommissionen har for nylig frembragt nedenstående informationer (News Archive 13/05/2016): "Carcinogens exposure at work. **Cancer is the first cause of work-related deaths in the EU, accounting for 53% of the total.** The number of deaths attributed to occupational cancer in the EU is reported to be around 102,000 per year".
Læs mere her:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=148&newsId=2536&furtherNews=yes>
- **Nyere undersøgelser af sikkerhedsdatabladene, som er den primære kilde til arbejdssikkerheden for kemikalier, har typisk vist fejlprocenter på over 50.** Se eksempler på nogle af disse i bilag 2, hvor Chymeia i et brev gør opmærksom på nogle af undersøgelserne. De er, som det fremgår sjældne og omfatter typisk kun meget små stikprøver.
- Chymeia har 10 års erfaring og dialog med virksomhederne omkring overholdelse af kemikalielovgivningen. Chymeia har længe været opmærksom på problematikken og advaret om den i åbne breve, avisartikler og dialog med Arbejdstilsynet, se bilag 3.
- Chymeia deltager i et netværk af de ledende kemikaliekonsulenter i Danmark. Deltagerne her møder en lang række af de samme problemer, som Chymeia har påpeget.

4.0 Løsningen

Givet de meget alvorlige konsekvenser af manglende regelefterlevelse på kemikalieområdet, som i høj grad er uønskede af både virksomheder og ansatte, er der behov for at iværksætte initiativer, der kan afhjælpe den risikable situation.

Chymeia har på baggrund af mange års erfaring, herunder intensiv kontakt med virksomheder, der anvender kemikalier, udarbejdet et kortfattet idé- og metodekatalog til styrkelse af sikkerheden omkring den arbejdsmæssige håndtering af kemikalier.

Der er tale om konkrete initiativer, som styrker kontrollen og skærper konsekvenserne ved manglende regelefterlevelse, non-compliance. Kataloget tager udgangspunkt i de regler, som allerede findes, og der er således alene tale om metoder til at sikre efterlevelsen – ikke en skærpelse af de eksisterende regler.

5.0 Værktøjer/Ideer

1. Uddannelse af inspektørerne, herunder udarbejdelse af en specifik tjekliste vedr. kemikalier, som fokuserer på de vigtigste områder.
2. Større og flere stik-prøveundersøgelser, hvor man også kontrollerer udregning af klassificering og MAL kode m.m.
3. Strengere bøder og straffe ved overtrædelser, udmålt efter overtrædelsens grovhed. Erfaringer fra Sverige viser, at denne metode er effektiv.
4. Optimering og sikring af samspillet mellem Arbejdstilsynet og Miljøstyrelsen / tydeliggørelse af de forskellige instansers roller overfor brugerne.
5. Online-fejl-research: Det er enkelt og ligetil at finde en meget stor mængde sikkerhedsdatablade på nettet, som tydeligt ikke overholder kravene. En venlig påtale via elektronisk post fra relevante myndigheder vurderes at have stor effekt og vil tillige kunne udføres meget billigt. Metoden hviler bl.a. på erfaringen om, at der mindst lige så ofte er tale om uvidenhed som en mere bevidst overtrædelse.
6. En *whistleblower hotline*, hvor usikre medarbejdere kan henvende sig anonymt og stille spørgsmål

7. Distribution af tjek-liste til virksomhederne om, hvad der skal være styr på omkring kemikaliesikkerheden.
8. Distribution af lister til medarbejderne om deres rettigheder vedr. kemikaliehåndtering (eventuelt distribueret via fagforeningerne/BAR).
9. Info-kampagne med 5 + 7.
10. Modernisering af produktregisteret.
11. Lettere adgang til opdaterede SDS.
12. Krav om at AT løbende laver undersøgelse af disse forhold, så compliance-graden kan følges.
13. Mere offentlighed om kontroller og resultater.

Bilag 1: Arbejdsskadestatistik

6. kontor
 Postboks 1228
 900 København C
 Tlf. 70121288
 Fax 72208585
 at@at.dk
 www.at.dk
 CVR-nr. 21481815

8. marts 2013

Vores sag
 20130003669/5
 Vores ref.
 Anette Ravn Jensen

Arbejdsskadestatistik 2015

Tabel III.4 Anerkendte erhvervs sygdomme fordelt på slutdiagnose

Slutdiagnose/År for anerkendelse	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	Antal anerkendte sager						
Kræftsygdomme	166	172	162	162	203	183	231
Psykiske sygdomme	223	246	212	187	210	228	234
Nervesygdomme	143	158	110	146	146	108	117
Høresygdomme	961	1.152	877	1.102	1.045	642	1095
Lungesygdomme	336	343	264	309	349	286	396
Hudsygdomme	1.603	1.696	1.390	1.787	1.737	1.046	1.616
Rygsygdomme	323	330	217	251	234	463	619
Andre sygdomme i bevægeapparatet	858	891	580	651	634	125	142
Andet	132	140	125	122	160	100	172
Uoplyst	65	43	57	31	208	55	38
I alt	4.810	5.171	3.994	4.748	4.926	3.236	4.660
Indeks	100	108	83	99	102	67	97

<http://aes.dk/da/Statistik/Arbejdsskader/Arbejdsskadestatistik.aspx>

Bilag 2: CHYMEIA's andet ministerbrev + henvisninger til undersøgelser

Roskilde den 18. november 2013

Kære Mette Frederiksen

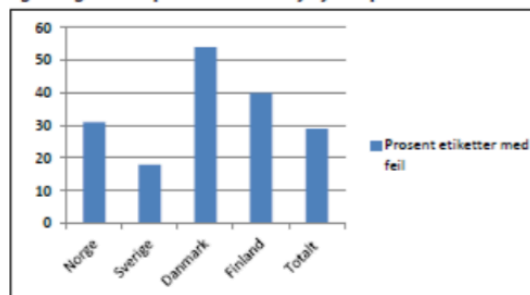
Vedr. dialog i J nr. 2012 0244370

Vi har sat pris på dialogen - også med Arbejdstilsynet, som tog et møde med os om problematikken. Selv om vi er blevet hørt, så står vi alligevel tilbage med en følelse af, at vores advarsel er blevet overhørt. Dermed står vi også tilbage med et uløst problem, som har betydning for liv og sikkerhed.

To undersøgelser har netop sandsynliggjort vores bekymring.

Den nye fælles nordiske CLP undersøgelse* udført af bl.a. Kemikalieinspektionen, viste fejl i mere end 50 % af de danske etiketter, se figur herunder.

Figur 6. Figuren viser procent etiketter med fejl fordelt på land

Den seneste indsats fra kemikalieinspektionen, viste også fejl i godt halvdelen af etiketterne, som det fremgik af kemikalieinspektions pressemeddelelse fra 15.11 2013.

http://www.mim.dk/Presserum/20131115_Rengoeringsmidler.htm

Der laves kontroller i DK af sikkerhedsdatablade m.m. Men tilbage står det faktum, at lovgivningspresset ikke er stort nok til at skabe tilstrækkelig sikkerhed. Det er vores professionelle vurdering, baseret på næsten daglige iagttagelser.

Brev fortsætter... men her er fokus blot på henvisninger til undersøgelser m.m.

Note*: Rapporten "Kontroll av klassifisering og merking av kjemiske stoffer og blandinger etter det nye CLP-regelverket" blev offentliggjort 09.10.2013, og kan findes via nedenstående link. <http://www.norden.org/no/publikationer/publikasjoner/2013-565/>

Bilag 3: Svar fra AT på tidligere input fra Chymeia

Notat

Resume af møde med Chymeia

Mødedeltagere:

Johannes Jind og Lars Bugge fra Chymeia
Jens Skovgaard Lauritsen og Anette Ravn Jensen fra Arbejdstilsynet

Chymeia fremlagde tre områder, hvor de ser, at kemikalielovgivningen ikke bliver overholdt, og hvor de vurderer, at mere tilsyn og synlig håndhævelse fra Arbejdstilsynets side kan forbedre overholdelsen og respekten for reglerne i branchen.

De tre områder er:

- Sikkerhedsdatablade: Chymeia oplever, at virksomhederne er ligeglade med reglerne for udarbejdelse af sikkerhedsdatablade, da en overtrædelse af reglerne ingen konsekvens har. Fx er det de færreste virksomheder, der har opdateret formatet af deres datablade til det nye format, som der var sidste frist for at implementere 1. december 2012.
- Arbejdspladsbrugsanvisninger: Chymeia ser mange meget dårlige og mangelfulde arbejdspladsbrugsanvisninger på deres gang på danske virksomheder. Arbejdspladsbrugsanvisningerne er ofte dårlige pga. dårlige sikkerhedsdatablade. Chymeia fortalte, at virksomhederne ofte betragter udarbejdelse af en arbejdspladsbrugsanvisning som en engangsopgave.
- Beregning af MAL-koder: Chymeia oplever ofte forkert beregnede MAL-koder, og MAL-koderne er som hovedregel sat for lavet, og ofte skyldes dette et konkurrencehensyn.

Chymeia fremlagde erfaringer fra Sverige, hvor kontrollen af kemialiereglerne foregår i et tæt samarbejde mellem Kemikalieinspektionen og Arbejdstilsynet. Ved overtrædelse af kemialiereglerne om fx udarbejdelse af sikkerhedsdatablade kan virksomhederne få store bøder. Ifølge Chymeia er bødeværktøjet meget effektivt i Sverige, og at der er en højere grad af overholdelse af kemialiereglerne i Sverige.

Chymeia foreslog Arbejdstilsynet at bødeværktøjet også kan bruges i Danmark, samt at det vil skabe respekt for reglerne.

Arbejdstilsynet forklarede, at det ikke længere er muligt at give bøder for formelle overtrædelser, samt at erfaringen er, at bøder for overtrædelser af formelle regler, kun i meget begrænset omfang har været drøftet politisk de seneste år.

8. kontor
Postboks 1228
900 København C
Tlf. 70121288
Fax 72208585
at@at.dk
www.at.dk
CVR-nr. 21481815

8. marts 2013

Vores sag
20130003669/5
Vores ref.
Anette Ravn Jensen

... fortsættes

Chymeia foreslog også, at Arbejdstilsynet kan arbejde på at gøre tilsynet og markedsovervågningen af fx sikkerhedsdatablade mere synlig. Det kan fx ske ved information på Arbejdstilsynets hjemmeside samt med artikler i fagblade, hvor Arbejdstilsynets erfaringer og resultater med tilsyn af sikkerhedsdatablade beskrives.

Arbejdstilsynet kvitterede for ideen, og vil gå videre med ideen i forhold til at synliggøre den kontrol og håndhævelse af reglerne der jo faktisk allerede sker i dag.

Venlig hilsen

Anette Ravn Jensen